

BERNA DURMAZ • **Metal Hayatlar**

BERNA DURMAZ 1972 yılında Kırklareli'nde doğdu. İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü'nden mezun oldu. İlk öykü kitabı *Tepedeki Kadın*'ı (2011), *Bir Hal Var Sende* (2012), *Bir Fasit Daire* (2013) ve *Karayel Üşümesi* (2016) izledi. *Bir Fasit Daire*, 2014 yılında Haldun Taner Öykü Ödülü'ne değer görüldü.

İletişim Yayınları 2681 • Çağdaş Türkçe Dizisi 461

ISBN-13: 978-975-05-2511-7

© 2018 İletişim Yayıncılık A. Ş. (1. Basım)

1. BASKI 2018, İstanbul

EDİTÖR Duygu Çayırıcıoğlu

KAPAK Suat Aysu

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Nebiye Çavuş

BASKI Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064

Litros Yolu, 2. Matbaacılar Sitesi, B Blok, 6. Kat, No: 4NB 7-9-11

Topkapı, 34010, İstanbul, Tel: 212.613 38 46

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 11935

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelicink Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

BERNA DURMAZ

Metal Hayatlar

Demir Çađı

Keseksiz sürülen, yumuşacık, kokulu bir topraktı halbulki. Önce yumrulu, taneli hasadından oldu. Karnını halı gibi örten sarmaşıklerle oyalandı uzun bir zaman. Sonra da işte üzerine bu beş kollu, üç gövdeli devasa yapı kondu.

Düzlüğün tam ortasına kurulmuştu fabrika. Öyle olunca etrafını, örümceğin ağını sarması gibi, döne dolana evler, yollar, okullar, dükkânlar sardı. Hiç yoktan bir şehir ortaya çıktı. Kendi kendine türediğinden eciş bücüş, çarpık çurpuk oldu.

Fabrikanın, bu çirkin çoğalmayı giderek daha ürkütücü bir yere çevireceğini kimse bilemezdi. Çok uzaklardan denkleriyle gelenler, oluk oluk aktı hangar kapılarından içeri. Uğultuyla çalışan büyük makinelerin, fokurtulu dev kazanların, varillerin, saatlerin, göstergelerin, kolların, butonların arkasında kayboldular. Cıvatalar, dişliler, akslar, zincirler, kayışlar, kıvrılıp bükülerek ve durduğu yerde giderek kuntlaşarak biçimden biçime sokmaya başladı her şeyi. Metal aksamların etten bir uzantısı olarak iş göreceğ olan bu insanları bile.

Hayatlarını parça pinçik edip, paylarını en çok ikiden üçe çıkaranlardı onlar. Makinebaşı insanları. Döşleriyle dayanıp itelemişlerdi önlerindeki. Bunca yıl bir santim ilerlemedi engelleri. Sırtlarında, çukurlardan hallice, derin, akıntılı, sızılı çökmeler oluştu. Etleri eriyip seyreldi, kemikleri aşındı. Pörsüyen kasları yüzünden deri kaplı iskelete döndüler. İnsanın küçülmeyen tek yeri gözleriymiş, öyle olunca bu insanlar kocaman, simsiyah iki boncuk gözden ibaret kaldı.

Kara, yağlı is içeride ne varsa üzerini kaplamış, en altta kalan tabakalar taşlaşmıştı. Kazan kazan asitli, bazlı sıvılardan çıkan bu dumanlı havayı soluyan işçilerin içleri de aynıydı kuşkusuz. Bazıları plastikleşen soluk borusu ve ciğerlere rağmen hayattaydı. Çoğuysa dayanamıyordu buna. Önce ağızlarından bir koku yayılıyor, çürüdüklerini günler sonra anlıyorlardı. İçi boşaltılmış çuvallar gibi yığılıp kalıyorlardı oldukları yere. Demir kollara, yaylara, ağır metal aksamlara yapışan eller, bir bir çözülüyordu.

Bir sabah Çapa, güçlü kollarından dolayı fabrikada ona öyle diyorlardı, yatakhaneyle üretim alanı arasındaki yolu yürümek için yola çıktığında, yere tıtır tıtır bir şeylerin düştüğünü fark etti. Parmak kemikleri, el ayasına bağlandığı yerden, sakız gibi uzayıp sarkıyordu aşağıya. Bir iki defa, aşağı yukarı sallanıp, ip gibi inceliyor, inceldiği yerden pıt diye kopuveriyordu. Düşükleri yerde, boğumlarından kıvrılıp duruyorlardı solucan gibi. Görünce içi yandı Çapa'nın. Henüz kopmamış öteki parmaklarıyla toplamaya uğraşıtıysa da sonunda hepsi yere yapıştı.

Yoldan, gece vardiyasından dönenlerle, sabah işçileri gelip geçtiğinden Çapa'ya yardıma koşanlar oldu. Gelenler can havliyle çırpınan parmakları yerlerine diktirmek için revire yetiştirmek istediler ama sönmüş balon gibi pörsüdü kaldı parmaklar. Bunca yıl iş gören o güçlü, kalın kemikli parmakların gözlerinin önünde böyle kaybedilişi içler acısıydı.

Hak ettikleri derin saygıyı, gösteriye dönüştürmeden, içlerinde duyup, yürüyüp gitti işçiler.

Çapa, yarım kalan elleriyle ne yapacağını bilmez halde bekledi yolda. Şefine bu durumu bildirmesi ve makinenin bir an önce işlemeye başlaması gerekiyordu. Çocuk yaşında çalışmaya başladığından bu yana ilk kez yapılması gerekeni geciktiriyordu Çapa. İlk kez, sebep olacağı aksamayı önemsemiyordu. Sadece bir dakika. Avcunun içindeki parmaklarını cebine koymadan önceki o bir dakika. Cebine koyar koymazsa üretim alanına doğru hızla yürümeye başladı.

Rengi koyulaşmış, siyaha çalan parmakları, el ayasını kürekle yaparak zorlukla toplamıştı yerden. Her adımda avuç içleriyle cebini yokluyor, parmakların orada olduğundan emin olamıyordu bir türlü. Ellerindeki uyuşmadan dolayı, dokunduğu yerleri hissedemiyordu çünkü. Cebine koyamadan yere düşürmüş olabileceğini düşünüp arkasına bakınıyor ama dönüp aramaya vakti olmadığından yürümeye devam ediyordu. Şefin ona söyleyeceklerini düşünüp, kan ter içinde kalıyordu yürürken. Parmağı olmayınca hızlı da mı yürüyemezdi insan? Öyleydi demek. Bacakları titriyordu. Ne kadar istese de hızlanamıyordu. Kollarını salladıkça kopuk yerler sızlıyordu. Aynı anda içinde yine bir ezilme olarak duydu parmakların kaybını. Onlarla, makinesinin simidini çeviremeyeceğini hatırlayıp içi bir kez daha ezildi.

Şefin odasına varıncaya kadar, yüzlerce merdiven çıkmış, en az on kişiye onu neden görmek istediğini anlatmıştı. Bulduğundaysa olanları anlatacak gücü kalmamıştı Çapa'nın. Odanın kapısında durup öylece bekledi.

Şef önündeki panodan, makinelerden birinin çalışmadığını görmüştü çoktan. Nedenini anlamaya çalışıyor, bu durumu yukarıdakilere nasıl rapor edeceğini bilemiyordu. Telefonların birini kapatıp, ötekini açıyor, sesi giderek yükseliyordu. Çapa büyük bir soruna yol açmanın üzüntüsüyle du-

ruyordu kapıda. Yarım elleri ve küçülmüş bedeniyle orada olduğu fark edilecek gibi değildi.

“Haber vermeye geldim...”

Şef, aradığı yanıtı bulmanın telaşı içinde onu dinlemiyordu bile.

“Nerdesin, raporunu yazıp, gecikme maliyeti çıkaralım hemen.”

Çapa'nın elindeki uyuşukluk, kolundan başına doğru yayılıyor, düşünmesini engelliyordu. Rapor için ne yaşadığını anlatması gerekecekti şimdi. Yazacak çok bir şey yoktu aslında. Parmaksız kalmıştı birdenbire. Öyle olunca makinenin simidini tutamaz, çeviremez, kolunu indiremez, levhaları çıkaramazdı ama bunların hiçbirini söyleyemedi, ellerini gösteremedi. Sadece çok sessiz, “Yapamadım,” dedi.

Şefinse bu kadarını bile duymaya zamanı yoktu.

“İşinin başına.”

Çapa hareket ettirdikçe sızlayan ellerini yavaşça kaldırdı ve “Bir işim yok, ellerim yüzünden,” diyebildi.

Bir süredir bir şeyler oluyordu fabrikada. Fısıltılı sesler perde perde yükselip duyulmaya başlamıştı. Yatakhane, yemekhanede, molalarda, paydoslarda çoğaltılıyordu. Ara ara çatallanıyordu elbette. Kimi, hemen, diyordu, kimi yararı yok. Kimi, bu olanaksız diyordu, kimiye olmalı. Bu sözler aldı yürüdü, yankılandı düzlüğe yayılı yapıda. Dalgalı bir denize dönmeye başladı düzlük. Tahılın tohumuna can vereceğine, kopuk uzuvları saklayan toprak, jöle gibi titredi durdu fabrikanın altında.

Sonunda işçiler, bir sözün etrafında toplandıklarında, dev blokların, makinelerin arkasından, yaylıların, dişlilerin arasından, üretim alanından, depolardan, çöplüklere kadar dip köşe, fabrikanın her yerinden, birer birer gün ışığına çıkmaya başladılar.

Cılız güllerle süslenmiş bahçeye çıktıkları o sabah, güneş-

ten gözleri kamaşanları görenler, şaşkınlıktan dillerini yutabilirdi. Kimi, bedeninin bir parçası yenilmiş bir halde yarımken, kimininse yıllarca demire yapışan elleri metalleşmişti. Onları ilk kez gün ışığı altında ve bir arada gören üst katlardaki beyaz gömleli ofis insanları, bahçedeki partal parça, dökük sökük duranlardan korktu. Aynı anda, bu yarım insanlar, aynı sözle bağırmaya başlayınca bu tuhaf durumda ne yapacaklarını bilemediler.

İlk kez böyle bir uğultu geliyordu fabrikadan. Oranın gıcırıtılı seslerine alışık olan şehirdekiler, neler oluyor deyip, demir parmaklıkları kapının önünde birikmiş, şaşkınlıkla bakıyorlardı içeridekilere. Yıllardır makinelerin arkasından çıkmayan bu insanların varlığı da neye benzedikleri de çoktan unutulmuştu.

Eksilen organlarını geri istiyordu bahçedekiler. Fabrika sahibi, çalışanın eksilen uzvunu, organını yerine koymak zorundaydı. Bunu yapmazsa makineleri durduracaklarını söylediler. Küçük bir vidanın yerinden oynaması bütün çalışan aksamaları durdurması yeterdi.

Üst katlarda bir yerde yaşadığı bilinen fabrikanın sahibi, pancar gibi kızarmış suratıyla bir süre çıkamadı odasından. Tuhaf görünümlü bu insanların ne istediklerini anlamakta zorlanıyordu. Yanındaki iş bilir yöneticilerle uzun uzun konuştu. Fabrika, içinde onca ağır makinesiyle, bir küçük sandal gibi parça parça olabiliyordu bu fırtınada. Sonunda,

“Yerine konulabilir olanlar tek tek konulacak, olmayanlar içinse bir çare düşünülecek. Şimdi dönün köşelerinize, işletmeye devam edin makineleri,” dedi.

Başını üst katın penceresinden uzatarak aşağıya bakmadan söylemişti bunları.

İşçiler işlerinin başına döndü ve o günden sonra eksiklerin yerine konması için sıranın kendilerine gelmesini beklemeye koyuldular.

Çapa, elinin yarım halini ve cebine doldurduğu pörsük parmakları şefe gösterdiğinde, bir süre önce yaşanan bu olayları hatırladı ikisi de.

“Parmakların yerine dikilecek gibi görünmüyor,” dedi şef.
“Evet, kemikleri yok.”

Masanın başındaki, dosyaları karıştırıyor, gerekli yerleri imzalıyordu. Raporu hazırlamıştı sonunda. Çapa kapının eşiğinde kıpırtısız durmaya devam ediyordu, parmaksız iki avuç halinde. Bu suçlu eksikliğin odada durmasına daha fazla katlanamayan şef Çapa’yı yetkili bölüme gönderdi sonunda.

Bölüm çalışanları, gece gündüz bu işlerle uğraşmaktan yorgun düşmüştü. Yine de en ince ayrıntısına dek özenerek, ince metal borulardan parmaklar yaptılar Çapa için. Parmak köklerine erimiş kalay ve kurşun doldurmaları gerekti önce. Çelik alaşımı çubuklar böylelikle ele lehimlenebildi.

Çapa, yıllar önce, fabrikanın kocaman kapısından girmişti içeri. Şimdiyse fare deliği büyüklüğünde bir delikten dışarı bırakılıverdi. Karşısında uzanan yoldan yürüyüp şehrin içlerine dek yürüdü. Yapıların beton donukluğu önlerinde sıralanıp oturan insanların demirden başları, gövdeleri güneş altında par par parlıyordu.